

Артем Лямець,

мол. науковий співробітник НБУВ

Дари як джерело комплектування фондів Александрійської бібліотеки

У статті розглядається таке важливе джерело комплектування фондів заново створюваної Александрійської бібліотеки, як дари. Розкривається внесок країн світу, міжнародних організацій, бібліотечної спільноти у відродження Александрії.

К л ю ч о в і с л о в а: бібліотеки Близького Сходу, бібліотеки Єгипту, Александрія, Александрійський університет, комплектування фондів, колекції, дари, GOAL, ЮНЕСКО.

Ідея відновлення Александрійської бібліотеки зародилася в Александрійському університеті¹, який не мав на своїй території солідної книгозбірні для викладачів та студентів [17, с. 26]. Особливо активно проект відстоювали провідний науковець цього закладу М. Ель-Аббаді² та фахівець із зв'язків з громадськістю Л. Довідар³. Спочатку легендарну Александрію планувалося відновити силами університету. У 1976 р. тодішній ректор вишу А. Р. Ель-Хенаїді створив два комітети з питань відновлення Мактабату ль-Іскандарійїат⁴. Згодом з'явилися пропозиції підключити до цієї справи Міністерство туризму Єгипту та ЮНЕСКО.

Відродження Александрії розпочалося у 1980-х рр. за сприяння нового ректора Александрійського

університету Ф. Мостафи. Виконавчий директор GOAL⁵ М. Захран у 1984 р. публікує архітектурні та організаційні плани відновлення Бібліотеки. До проекту долучаються найвизначніші бібліотекарі, науковці, технічні спеціалісти, дизайнери та менеджери з багатьох країн. Фахівці визначають стратегію формування бібліотечно-інформаційного ресурсу Александрії. Початкова цифра її фонду – до 4 млн од. зберігання, хоча книгосховище розраховувалося на зберігання 8 млн документів. Станом на 2012 р. загальний фонд бібліотеки становить 1 311 648 од. зберігання.

Єгипетська влада пропонувала назвати новий бібліотечний заклад «Бібліотека Александрійського університету», однак ЮНЕСКО не підтримала цієї ідеї через відсутність у ній інтернаціональної складової. Організація погодилася допомагати Єгипту тільки за умови організації міжнародного культурно-просвітницького проекту «Відродження давньої Александрійської бібліотеки».

У 1987 р. до проекту долучився президент Єгипту Х. Мубарак. Він підписав Президентський Декрет № 523/88, яким була утворена GOAL на чолі з М. Захраном. Ця організація мала опікуватися виконанням усіх робіт, пов'язаних з відновленням Александрійської бібліотеки [19]. 12 лютого 1990 р. підписується Асуанська декларація [9]. Документ містив детальний план дій щодо реалізації проєк-

¹ Сучасний Александрійський університет було започатковано у 1938 р. Спочатку виш існував як філіал Університету Короля Фуада (сучасний Каїрський університет).

² Мостафа Ель-Аббаді – заслужений професор у відставці Александрійського університету. Викладав греко-романську історію, нині очолює Археологічне товариство Александрії, є президентом єгипетського товариства Друзів Александрійської бібліотеки.

³ Лейла Довідар – провідний фахівець Александрії із зв'язків з громадськістю та координатор роботи з Друзями Александрійської бібліотеки. Остання її посада – керівник секції з питань громадськості та інформаційно-просвітницької діяльності Александрії.

⁴ Арабська назва Александрійської бібліотеки.

⁵ GOAL – The General Organization of the Alexandria Library.

ту та гарантував офіційну підтримку міжнародної спільноти з відновлення Александрійської бібліотеки.

Вже у 1991 р. GOAL моделює структуру майбутніх фондів Бібліотеки і робить перші закупівлі літератури [17, с. 35]. Таким чином, формування інформаційного ресурсу Александріни розпочалося задовго до її офіційного відкриття та введення в дію книгосховищ. Інформаційна та піар-підтримка через ЗМІ проводилася Міжнародним комітетом з відродження Александрійської бібліотеки (Аль-Ляджна ль-Фіхрійяа ддувалійяа лі-машруі іхйа Мактабаті ль-Іскандарійяа) [18, с. 91].

Закупівля літератури для Бібліотеки до 2002 р. була прямо пов'язана з набором необхідного персоналу та моделюванням кількісного складу фонду Александріни. Вважалося за потрібне створити фонд з 200 тис. од. зберігання до офіційного відкриття установи. Було навіть встановлено річну норму закупівель книг (та інших видань) – 30 тис. од. зберігання, не враховуючи кількості надходжень-дарів [17, с. 83]. Основні закупівлі здійснювалися через єгипетську урядову організацію «Al-Ahram Distributors»⁶, що значно спростило валютні та інші фінансові операції. 80 % імпорту від Al-Ahram Distributors становили книги іноземних видавців.

З метою закупівель іноземної літератури для майбутньої бібліотеки М. Захран кожного року відвідував Франкфуртську книжкову ярмарку, де ретельно відбирав необхідні видання. Враховуючи, що організація Al-Ahram мала свої представництва у Франкфурті-на-Майні, замовлення літератури для єгипетської сторони не становило жодних проблем.

GOAL створює Комісію з закупівлі літератури, до якої увійшли представники Александрійського університету. Разом з організацією Al-Ahram Комісія здійснювала купівлю книг з різних галузей науки. Хоча варто зазначити, що при комплектуванні фондів нової Александрійської бібліотеки максимально враховувалися рекомендації ЮНЕСКО [10]. Зокрема, пріоритетним було придбання книг з історії Єгипту та міста Александрії. Почала зростати кількість видань, присвячених Середземноморському регіону, африканським арабсь-

ким країнам. Водночас, М. Захран та його помічники активно вивчали і світовий книжковий ринок. Слід зазначити, що на початкових стадіях відновлення Александріни найбільші єгипетські та світові ярмарки виконували роль «представництв» відділу комплектування фондів Бібліотеки, що саме по собі є унікальним явищем для бібліотечної установи.

Як правило, свої фонди бібліотеки поповнюють з різних джерел. У випадку з Александрійською бібліотекою першорядне місце серед них належить дарам.

Так, у 1999 р. Британський музей дарує Александріні копію Розетського Каменю. Пізніше від Британської Ради з питань культури (Маджліс Сакафі ль-Бірітані) надходить 14 тис. рукописів Британської бібліотеки, перенесених на 45 тис. мікрофіш [18, с. 91]. До фондів Александріни також передали матеріали, пов'язані з Кораном, Сунною, фіххом, а також рукописи з філології, мистецтва. Британська бібліотека розпочинає співпрацю з Друзями Александрійської бібліотеки⁷ у Великобританії. Зокрема, організовується проект щодо написання спеціальної книги, яка б відобразила арабські літературні скарби у фондах Британської бібліотеки. Було підкреслено, що кошти від продажу цього видання підуть на закупівлю мікроформ, а саме, мікрофіш, на які будуть перенесені арабські, перські та турецькі рукописи. Ця книга вийшла обмеженим тиражем і була представлена на відкритті Бібліотеки. У 2013 р. сайт Александріни офіційно підтвердив прийняття дару від Британської бібліотеки у розмірі 14 тис. рукописів [20]. Цей фонд нині зберігається у Секції мікроформ.

Низку дарів надіслала Росія. У квітні 1999 р. до Єгипту було направлено фонд російських рідкісних книг [18, с. 93], а згодом унікальне зібрання «найменших книжкових мініатюр у світі» (аль-мунамамат), а також автографів. До складу зібрання увійшов експонат «зернятко рису» з копією автографа О. Пушкіна на ньому. У подальшому співробітництво з Росією продовжилося. Зокрема, за посередництва Міністерства культури РФ, Російського центру науки та культури була розроблена програма «Открытие русского отдела и помощь в формировании фонда Александ-

⁶ Головний постачальник Александріни до моменту її офіційного відкриття. Згодом Al-Ahram стає і її головним PR-агентом. Саме за його участю постійно організовувалися виставки фондів Александрійської бібліотеки на Каїрському книжковому ярмарку.

⁷ Друзі Александрійської бібліотеки – недержавна організація, що виникла за інформаційної підтримки ЮНЕСКО, посадовців Александрійського університету, єгипетських міністрів та дипломатів, а також низки підприємців. Перша асоціація Друзів виникла у 1989 р. (порядок її утворення вписано у Законі Єгипту № 989).

рийської бібліотеки», в рамках якої вдалося сформувати близько 1000 од. зберігання як дар для Александріни. На сьогодні у Бібліотеці створено спеціалізований відділ, котрий надає підтримку користувачам, орієнтованим на вивчення російської історії, науки, техніки [23].

Греція, яка у свій час стояла біля витоків формування давньої Александрійської бібліотеки⁸, пожертвувала на її відновлення близько 200 тис. доларів США [18, с. 95] та передала до фондів копії низки рукописів, книжкових пам'яток. Крім того, було надіслано близько 200 примірників журналу National Geographic, в яких містилася інформація про походи Александра Македонського з детальними картами. Також греки передали до Александріни колекцію широкоформатних картин (сюжети походів Александра III Великого) та кілька статуй відомих вчених, зокрема Евкліда (Іклідіс), Деметрія Фалерського (Дімітріюс), Клавдія Птолемея (Батлаїмус), Птолемея II Філадельфа (Філядільфіюс). Асоціація друзів Александрійської бібліотеки у Греції і після 2002 р. продовжує передавати до Александріни книжкові видання, рукописи, підтримує Музей старожитностей Бібліотеки.

У листопаді 1997 р. надійшли дари від Національної бібліотеки Франції. Від Франції всі ці роки також надходила інформаційно-навчальна підтримка, надавалися гранти для бібліотечних працівників. Зокрема, компанія Sargemini виділила близько 700 тис. доларів для фінансування навчання бібліотекарів Александріни, у першу чергу, на освоєння ними інформаційних багатомовних систем, розроблених саме для бібліотек [18, с. 93]. Александріні було пожертвовано 2300 книг та рідкісних рукописів, 3 тис. рідкісних картин (зображень) в електронному форматі, які відображали етапи розбудови Суецького каналу. Фонди Суецького каналу нині є одними з найважливіших у Бібліотеці. Від Франції також надійшла копія Біблії Гутенберга, яка вважається першою друкованою Біблією у світі. Видання складається з трьох частин з коментарями. Перша та друга частини – латинською мовою, третя – коментується французькою. Французька асоціація Друзів Александрійської бібліотеки співпрацює безпосередньо з Національною комісією ЮНЕСКО у Парижі, допомагає міністерствам та інституціям

Франції передавати до Александріни кошти та книжкові дари.

Німеччина також взяла участь у формуванні інформаційного ресурсу Александріни. Видавництво Saur Verlag⁹ (SAUR) передало до GOAL довідкові видання та книги [17, с. 36; 18, с. 92]. Всього понад 680 книг та 45 коробок з 500 мікрофішами на загальну суму 3 млн єгипетських фунтів (джунайг). До складу дарів увійшли документи Британського музею та Берлінської бібліотеки. У 2001 р. німецька асоціація Друзів Александріни, співпрацюючи з посольством Єгипту, надала Бібліотеці фінансову підтримку (близько 10000 доларів), обладнання, книги. Об'єднання співпрацює і з німецьким концерном Daimler AG (Daimler Chrysler AG), який підтримує спеціалізовану бібліотеку для юнацтва Александріни книгами [17, с. 147]. Асоціація Друзів Александрійської бібліотеки у Франкфурті-на-Майні також передала до Бібліотеки книжкові фонди. Видавництва Hure Verlag, Schwarz діляться власною друкованою продукцією. Зокрема, останнє надіслало Александріні збірку своїх книг на суму 1,4 млн німецьких марок. Окрім видавничих організацій відзначилися й інші. Наприклад, Асоціація жінок Німеччини подарувала Бібліотеці 351 книгу для дітей (з різних галузей знання). Упродовж кількох років до секції мікроформ Александріни надійшли як дар мікрофільми рукописів з Тюбінгенського університету [20].

9 квітня 2000 р. Александрійська бібліотека підписала Шанхайський протокол про співробітництво з Китаєм і отримала від цієї країни 1700 книг [18, с. 94], а також унікальну колекцію фарфорових статуеток [17, с. 38]. У рамках Протоколу було досягнуто згоди про документообмін між Александріною та Бібліотекою муніципалітету Шанхаю, обговорено питання спільних перекладів з арабської, китайської мов, обміну студентами та спеціалістами, проведення спільних виставок, семінарів, лекцій та ін.

Норвегія запропонувала Александрійській бібліотеці фонд з англomовних книг. Крім того, було пожертвовано 3,3 млн доларів на потреби навчання бібліотекарів з технічних напрямів; 6 млн доларів – на купівлю сучасного бібліотечного устаткування. У 1990 р. на загальні потреби Александріни прем'єр-міністр Норвегії Г. Х. Брунтланн

⁸ Один з воєначальників Александра Македонського Птолемей I Сотер був засновником Александрійської бібліотеки. Він мав греко-македонське коріння.

⁹ K. G. Saur Verlag – німецьке видавництво, що спеціалізується на інформаційних та бібліотечних виданнях.

зробила пожертвування на суму півмільйона доларів. У травні 2003 р. Міністерство з питань культури та церковних справ Норвегії передає онлайнову бібліографічну базу «Маяк свободи висловлювання»¹⁰ до фондів електронних ресурсів Александріни [21]. Бібліотека також отримує дари від норвезької асоціації Друзів Александрійської бібліотеки.

Від Туреччини як дар надійшло близько 10 тис. книг та рідкісних рукописів. Александрійська бібліотека отримала унікальний Коран турецькою мовою, копії низки документів, пов'язаних з діяльністю чиновників Османської імперії на території арабських країн. Важливим для комплектації Александріни став візит президента Туреччини С. Деміреля до Александрійського університету у 1999 р. Глава держави пожертвував GOAL низку унікальних турецьких видань [17, с. 37].

Японія допомогла новоствореній бібліотеці аудіо-візуальною апаратурою, яка нині використовується у секції мікроформ (у рамках культурного гранту було виділено близько 50 млн єн).

Колімсський університет (University of Colima (México) Мексики подарував Александріні 53 CD. Саме цей дар став своєрідним початком формування фондів мультимедійних матеріалів Бібліотеки. Крім того від Мексики надійшли ще й унікальні книжкові фонди. Асоціація Друзів Александрійської бібліотеки в Мексиці наразі допомагає пересилати дари до Александріни від мексиканських установ.

Іспанія надіслала GOAL мікрофільми арабських та іспанських рукописів (понад 6 тис.) з Ескоріальної монастирської бібліотеки¹¹ та бібліотек Кордови. Пожертвування здійснювалося за посередництва королеви Іспанії Софії. Важливо наголосити, що ці документи безпосередньо стосуються історії арабської цивілізації на території Андалусії. Від Уряду Іспанії надійшли сучасні книги, понад 4 тис. томів. Зокрема, радник прем'єр-міністра Іспанії з питань культури Х. Луїс передав 2 тис. іспанських книг і таким чином було сформовано ядро спеціалізованого фонду Александрійської бібліотеки «Ескоріал». Крім того, Бібліотека отримала від іспанців дві колекції рукописів. Перша, з Королівської академії у Кордові, складається з 11 мікрофільмів (містять 56 рукописів), 2 CD (з цифровими копіями мікрофільмів рукописів). Друга, подарована Муніципальною бібліотекою Кордови,

також складається з 11 мікрофільмів (уміщують 95 рукописів), 2 CD (186 цифрових копій арабських рукописів) [20; 15]. Чимало зробила для Александріни і асоціація Друзів Александрійської бібліотеки у місті Мадрид¹². Організація передала до Бібліотеки літературу середземноморської тематики, зокрема, журнали з географії, мистецтва, історії. За посередництва іспанських Друзів Александрійської бібліотеки вдалося досягти домовленостей щодо дарів від низки установ Іспанії. Зокрема, від іспанських видавців були передані книги, присвячені середземноморським цивілізаціям.

Уряд та бібліотеки Італії до офіційної інавгурації Бібліотеки 16 жовтня 2002 р. надіслали 1500 книг та 1 млн доларів [17, с. 39]. Крім того Александріні була передана спеціальна бібліотека «Палермо», сформована для висвітлення арабського культурного надбання в Сицилії. Культурні центри пожертвували Бібліотеці колекцію книг італійською мовою. Це довідкові видання, рідкісні документи, що розповідають про культурні шедеври Італії. З Апеннінського півострова до Александрійської бібліотеки надійшла також копія рукопису Книги мертвих, що зберігається в музеї Турина [18, с. 96].

За джерелом комплектування «дари зарубіжних країн» надійшла до Александріни низка матеріалів з Ватикану. Серед них два рідкісних примірники Біблії, а також книга «Географія» («Керівництво з географії») Клавдія Птолемея.

США подарували Александріні спеціальну систему «Телетекст». Були підписані договори щодо обслуговування Бібліотеки компанією FTLS та надано обладнання, у т. ч. для «Телетексту», від фірми Compaq. Загальна сума проекту майже мільйон доларів. Активно долучилися до формування бібліотечного ресурсу Александріни американські асоціації Друзів Александрійської бібліотеки. Наприклад, ця організація з міста Балтімор у 2000 р. подарувала Александріні близько 100 спеціально відібраних книг. Друзі Александрійської бібліотеки зі штату Каліфорнія неоднаразово переводили на рахунок ЮНЕСКО значні грошові суми для підтримки Александріни, дарували книги [17, с. 146]. Друзі Александрійської бібліотеки у штаті Вісконсин, очолювані консультантом ЮНЕСКО з питань відродження Бібліотеки М. Аманом, тісно співпрацюють з Американською бібліотечною асоціацією, Університе-

¹⁰ The Beacon for Freedom of Expression

¹¹ Монастирська бібліотека Ескоріалу (Monasterio de El Escorial) була заснована у другій половині XVI ст.

¹² Створена за посередництва Єгипетського культурного центру у Мадриді та ЮНЕСКО.

том Вісконсину, Національним інститутом інформаційних наук та бібліотек Франції (ENSSIB). М. Аман особисто пожертвував свою приватну бібліотеку Міжнародній школі з інформаційних досліджень (ISIS) Александрійської бібліотеки. Бібліотека Конгресу США також брала безпосередню участь в організації ділових та спонсорських зустрічей щодо збору коштів для Александріни.

З Канади до Александріни надійшло 3500 книг. Друзі Александрійської бібліотеки в Канаді, зокрема професор Р. Браун та його колеги, зробили значний внесок у наукові фонди книгозбірні.

Шведські Друзі Александрійської бібліотеки інсталивали програму для читання електронних рукописів, що уможливило роботу науковців з рідкісними виданнями. Дана програма сприяла виходу Александріни на сучасний рівень у сфері інформаційних технологій, а також подальшому вдосконаленню роботи з обміну інформацією з партнерами з усього світу. За підтримки Швеції було започатковано Секцію Альфреда Нобеля, що складається з довідкової бібліотеки, присвяченої нобелівським лауреатам у сфері літератури (з самого початку присудження премії) [17, с. 148].

Від Чеської Республіки надійшли книжкові фонди, що налічують близько 500 книг з літератури, філософії, історії, сходознавства (вивчення арабської культури). Крім того чехами була подарована колекція дитячої літератури.

Книжкові фонди надходили також з Мальти, Австрії, Бразилії, Пакистану, Катару, Маврикія. Йорданія надіслала публікації своїх провідних науково-дослідних установ. Оман подарував книги, що були придбані упродовж кількох років на Каїрському міжнародному книжковому ярмарку.

За підтримки королеви Данії та Фондації Ганса Крістіана Андерсена була створена кімната К. Андерсена в Александріні. Підрозділ має спеціальні фонди, зокрема повне зібрання творів К. Андерсена, перекладених з данської на арабську.

Компанія Суецького каналу надала Александрійській бібліотеці копії усіх архівних документів (низку паризьких документів, що стосуються періоду націоналізації каналу). Зокрема, Ferdinand de Lesseps Association та Suez Canal Authority 18 квітня 2000 р. передали до тимчасових книгосховищ Александріни низку книг, журналів, креслень та масив документації з даної тематики. Це уможливило формування спеціального підфонду документів Суецького каналу. Тепер тематика стосовно цього стратегічного об'єкта включається до списку наукових досліджень Бібліотеки.

Саудівська Аравія надіслала фрагмент кісви Кааби, а також макет Великої Мечеті Мекки. Цей дар знаменував благословення Аллаха Бібліотеці та єгипетському народові. Саудівська Аравія надала колекцію Священних Коранів, а також рідкісний фонд, присвячений кінному спорту, його історії.

З Австралії надійшло 1000 австралійських музичних творів (партитури), цю колекцію було названо «Аль-байкуну».

Національна бібліотека Ірану подарувала Александріні «Велику ісламську енциклопедію» в 4-х томах, а також «Каталог рукописів Національної бібліотеки Ірану», що складається з 14 томів.

Друзі Александрійської бібліотеки Болгарії подарували більш ніж 1000 книг та музичних записів.

Дари до фондів Александріни надходили і від єгипетських установ. Наприклад, Александрійська муніципальна бібліотека подарувала своїм колегам понад 5 тис. рідкісних книг та рукописів. Цей дарунок став основою фонду відділу рідкісних книг.

Управління Єгипту з земельного простору та геології передало низку геологічних карт, а також книжковий фонд, що складався з наукових досліджень, підготовлених його фахівцями. Національне управління з дистанційного зондування та космічних наук надіслало «Атлас космічних карт». Міністерство вакуфів¹³ Єгипту – чотири книги, присвячені мечетям країни (арабською та англійською мовами).

Окреме місце серед дарувальників належить міжнародній організації Друзі Александрійської бібліотеки, яка виникла за підтримки ЮНЕСКО. Її численні філії у багатьох країнах світу і нині сприяють системним надходженням дарів до Александріни.

Низка дарів надійшла безпосередньо від ЮНЕСКО. У 1999 р. розпочалося формування фондів Спеціалізованої бібліотеки для людей з вадами зору, яка згодом стала одним з підрозділів нової Александрійської бібліотеки. У рамках програми ЮНЕСКО AGFUND-UNESCO – Arab Gulf Programme for United Nations Development Organizations та програми Ісламської освітньої, наукової та культурної організації ISESCO – The Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization до майбутніх фондів Александріни

¹³ У мусульманському праві – майно, що передається мечетям або іншим релігійним установам з благодійною метою.

було передано значну кількість книг для людей зі слабким зором.

Відзначимо, що до Александрійської бібліотеки надходили і значні фінансові ресурси від ЮНЕСКО. Так з 2000 р. виділялися кошти для придбання обладнання, проведення експертизи матеріалів та навчання персоналу. А одразу після офіційного відкриття Бібліотеки (2002 р.), коли її підрозділи проходили свій початковий етап становлення, ЮНЕСКО фінансувала низку закупівель літератури.

Важливе місце у формуванні різних сегментів фонду Александріни займають дари, що надійшли від приватних осіб.

Пані С. Мубарак, дружина тодішнього президента Єгипту Х. Мубарака, стала однією з перших, хто виявив бажання допомогти Бібліотеці. Нею був переданий фонд, що складався з 6500 книг та інших видів друкованої продукції на різних мовах світу. Наприклад, періодичні видання були представлені журналами з науки, мистецтва, техніки та культури, на сторінках яких розкриваються питання становлення та розвитку єгипетської цивілізації.

С. Мубарак передавала не тільки книги. Вона подарувала Александріні декілька золотих монет епохи Александра Великого, на яких, з одного боку, було зображене обличчя Александра Македонського, а з другого – його фігура у повний зріст з крилами за плечима.

За посередництва Я. М. Аль-Мантхрі, який обіймав посаду міністра освіти та молоді Султанату Оман, Султан Оману Б. С. Кабус передав Александріні близько 10 тис. книг [17, с. 72]. У 1999 р. ця література надійшла до бібліотечного книгосховища в Александрійському університеті, а у подальшому стала ядром фонду іноземних видань.

Дуктур¹⁴ Ф. Шафеї, котрий працював викладачем історії Каїрського університету, після завершення земного життя волів передати особисту бібліотеку в дар Александріні. Волю небіжчика виконала його родина. Було передано 774 книги, що вважаються рідкісними, а також 63 мікрофільми. Крім того, Александріна отримала 100 книг авторства Ф. Шафеї. Деякі з них і сьогодні активно вивчаються в єгипетських та арабських університетах, особливо ті, що присвячені архітектурі.

Родина кінорежисера Ф. де Фардала передала Александріні бібліотеку, що складалася з 451 книги. Історія цієї бібліотеки сягає XV ст., і тематично охоплює всі сфери суспільного життя. Крім то-

го, було пожертвовано 4 рідкісні книги XVIII ст., присвячені пам'яткам єгипетської, середземноморської, грецької, римської, туніської, ліванської та турецької старовини. Особливістю цього фонду є і те, що передані матеріали написані декількома мовами (латиною та давньоіталійською), крім того книги містять численні ієрогліфічні посилання. В них детально висвітлюються такі теми як: театр, монети, географія, хімія, королівський одяг та ін.

Американець грецького походження Б. Себрео передав до Александріни фотокопію оригіналу книги «Втрачена історія Александра Македонського» (рукопис грецького автора). Оригінал книги успадковувався з покоління до покоління. Іншого примірника в світі не зареєстровано.

Ф. Дараз, єгипетський дипломат, посол подарував свою бібліотеку – 945 книг з різних наукових дисциплін.

Родина М. А. Аш–Шарабіни, у минулому декана наукового факультету Александрійського університету, передала його спеціалізовану бібліотеку, що складалася з 897 книг, серед яких чимало рідкісних видань.

Устаз¹⁵ інженерного факультету Александрійського університету М. В. Бадава передав бібліотеку свого батька, котрий був суддею міжнародного суду (295 книг).

Дуктур Ф. Л. Халіф, устаз філософії, надіслав до Александріни свою спеціалізовану бібліотеку (439 книг з різних галузей наукового знання).

Головний юрист Міжнародної ісламської асоціації, дуктур А. А. Мансур передав власну спеціалізовану бібліотеку – 1106 книг з різних галузей науки, зокрема унікальні видання з політології.

Родина устаза арабської та східних мов А. А. Біргамма подарувала Александріні його спеціалізовану бібліотеку, що складалася з 1114 книг, серед яких були такі унікальні видання, як «Історія Євангелія» французькою мовою.

Художник А. Набіль надіслав до Александрійської бібліотеки низку книг з італійського та російського мистецтва, які він отримав в якості нагород та подарунків.

Інженер М. Джамай передав до Александріни бібліотеку свого батька, що складалася з 554 книг. Це, головним чином, сучасні дослідження з різних галузей фармацевтики.

Від рідних устаза М. Х. Гайкаль-Паші (1888–1956),

¹⁴ Відповідає вченому ступеню «доктор наук» або «кандидат наук».

¹⁵ Почесне освітнє звання в арабських країнах. Також вживається в значенні «викладач».

який у 20-ті роки був головою Ради Шейхів, надійшов фонд рідкісних книг. Склад фонду – 6500 книг з соціальної тематики, твори сучасної літератури, щорічники, словники та інші видання.

Один з кращих колекціонерів рідкісних видань в арабському світі, дуктур Г. А. Авад подарував фонд рідкісних книг, що були знайдені під час розкопок міста Ель-Фустат.

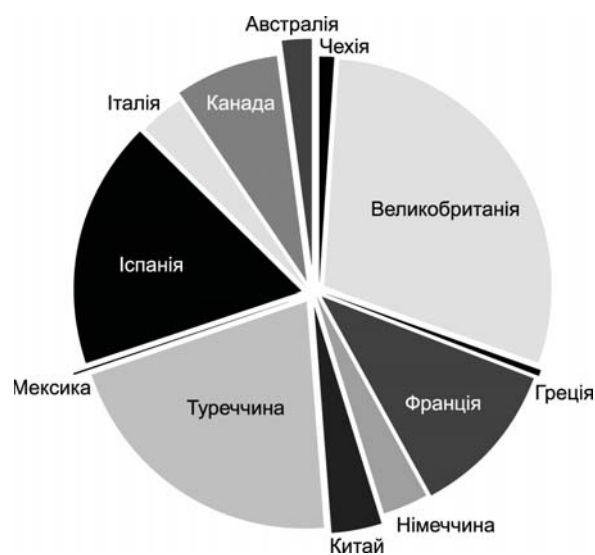
Адвокат М. Аль-Бардісі передав до Александріни фонд рідкісних рукописів та книг, куди входив і рідкісний примірник Дивану «Маснаві» Джалал Ад-Діна Румі, що складається з 28 тис. бейтів¹⁶ перської поезії [18, с. 102].

До складу фондів Александріни також увійшли спеціалізовані бібліотеки викладача публічного права Каїрського університету А. М. А. Таблійї (2635 книг), декана факультету літератури Александрійського університету Р. С. Ан-Надіура, викладача Александрійського університету А. А. Заїда (3000 книг), дуктура З. Аля (низка папірусів, колекція праць, присвячених вивченню єгипетської, грецької, римської та ісламської цивілізацій), викладача М. Й. Шаріфа (736 книг), дуктура М. Авада (65 рідкісних зображень Александрії, датованих XVI, XVII, XVIII ст.) та ін.

Узагальнюючи дані комплектування фондів Александрійської бібліотеки, слід зазначити, що 17 зарубіжних країн взяли безпосередню участь у цьому процесі. Якщо брати за континентами, то до дарування долучилося 10 країн Європи, 1 країна СНД, 3 країни Азії, 1 країна Латинської Америки, 1 країна Північної Америки, 1 країна з Австралії та Океанії. Найбільше допомогала дарами Європа, на другому місці – країни Азії. Що важливо, саме ці ресурси у подальшому істотно вплинули на комплектування іноземних фондів Бібліотеки. Особливістю подарованої літератури є те, що значна її частина, зокрема рукописи, була перенесена на мікрофіши. А ще – майже в усіх дарах переважали рідкісні видання, або їх копії. Як правило, карти, періодика, книги були підібрані за тематикою середземноморського регіону, що значно полегшило формування спеціального середземноморського наукового фонду. При відборі літератури для передачі до Александріни максимально враховувалися рекомендації ЮНЕСКО, яка наголошувала на необхідності дотримуватися таких критеріїв: інтернаціональна складова; література історичного спрямування; рідкісні рукописи та стародруки (історична алюзія на давню Александрійську

бібліотеку); колекційність (колекція Королівської бібліотеки у Кордові та ін.), література, в якій розкриваються культурно-історичні особливості життя арабів; видання на аудіо-візуальних та електронних носіях.

Якщо взяти 12 країн світу, які справили найбільший вплив на комплектування фондів Бібліотеки (Великобританія, Туреччина, Іспанія, Канада, Австралія, Чехія, Італія, Мексика, Китай, Німеччина, Франція, Греція), то за кількісними показниками найбільше дарів надійшло з Великобританії – 14 тис. рукописів. На другому місці Туреччина – передано близько 10 тис. книг. На третьому Іспанія – 6337 рукописів, 2000 книг та 2 CD. Найпоширенішим видом матеріалів, що передавалися, є книги та рукописи. Найбільше рукописів передали Великобританія та Іспанія, найбільше книг – Туреччина.

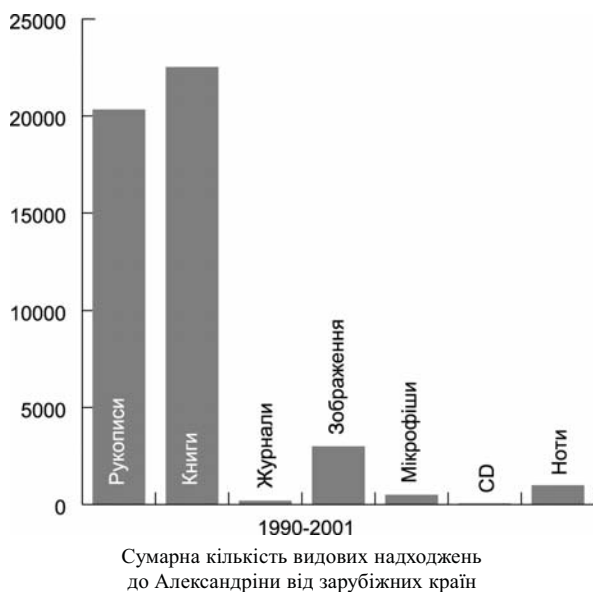

Співвідношення дарів зарубіжних країн, отриманих Александріною до 2002 р.

Левову частку дарів становлять книги (22 531 од.), рукописи (20 337 од.) та зображення (фото, картини, у т. ч. в електронному форматі) (3000 од.). Журналів надійшло 200 од., мікрофіш (не враховуючи носіїв рукописів) – 500, CD – 55, нот – 1000 од. За мовною ознакою іноземні дари склалися, в основному, з літератури арабською, англійською, турецькою та французькою мовами. Тематика матеріалів досить різноманітна: коранічна література, історія, географія, архітектура (зокрема Суецького каналу), дитяча література, свобода слова, релігії світу, музика, мистецтво та ін. Незначну кількість періодики можна пояснити тим, що цей вид літератури планувалося отримати шляхом передплати.

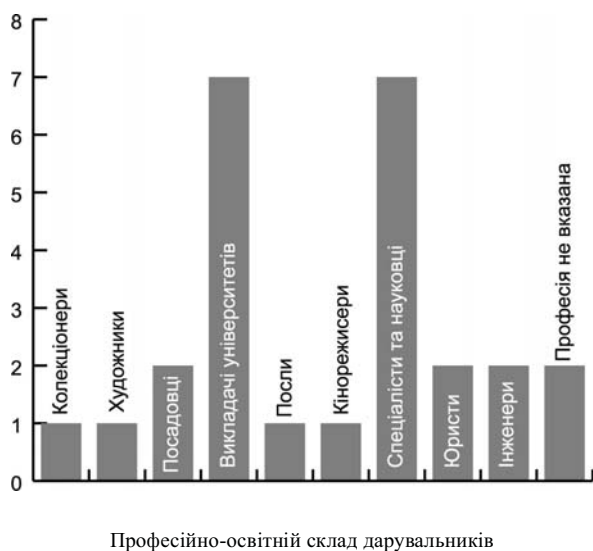
Від приватних осіб також надходили, головним чином, книги. Хоча і тут можна помітити свої

¹⁶ Бейт – двовірш в поезії народів Близького Сходу.

особливості. Так, максимальна чисельна характеристика дару, як правило, не перевищувала 6500 од., а мінімальна становила 65–133 од. Для Бібліотеки це досить позитивний показник, адже великі масиви літератури значно легше конвертувати у колекції або підфонди (фонди). Хоча серед надісланих видань, звичайно ж, були і зайводублетні. З приватних осіб найбільше дарів надійшло від М. Х. Гайкаль-Паші, С. Мубарак, А. А. Заїда, А. М. Тайблійї.

Цікаво глянути і на професійно-освітній склад дарувальників. Його досить наочно відображає наведена діаграма.

Роль дарів у комплектуванні фондів Александрійської бібліотеки не зменшується. Завдяки цьому джерелу Бібліотека і сьогодні наповнює свої спеціальні колекції, фонди рукописів та

мікроформ, стародруків, періодичних видань, електронних ресурсів. Так, лише упродовж 2011–2012 рр. Александріні було подаровно книг – 46 051, карт – 32, мультимедійних матеріалів – 49, періодичних видань – 1597, інших видань – 392. Загальна кількість подарованих документів за 2011–2012 рр. сягнула 48 121 од. зберігання.

Нині Александріна є унікальним науково-дослідним інформаційним та освітнім центром. Станом на 2012 р. її фонди (за всіма джерелами комплектування) досягли таких показників: 287 686 од. – відкриті фонди, 200 252 – закриті фонди, 4282 – колекції Альфреда Нобеля та Шаді Абдель Саяяма, 112 754 – фонди спеціалізованих бібліотек (включають мультимедійні матеріали), 7434 – карти, 93 953 – дисертації, 27 047 – депозитарні фонди (у т. ч. Фонд ООН), 8484 – фонди книг у цифровому форматі, 7915 – наукова періодика, 88 – передплачені газети та ілюстровані журнали, 44 – онлайн бази даних, 383 484 – необроблена література, 67 186 – електронна періодика, 111 039 – електронні книги. Загальний фонд Бібліотеки становить 1 311 648 одиниць зберігання [24, с. 66].

Отже, завдяки спільним зусиллям світової спільноти, державних органів, бібліотечних установ багатьох країн, міжнародних організацій, окремих добровольців, меценатів, усіх небайдужих до культурних надбань людства вдалося реалізувати проєкт світового рівня – створити нову Александрійську бібліотеку, новий храм знань, новий храм науки.

Список використаних джерел

1. *Abdelhady L.* «Research for All» at the Bibliotheca Alexandrina [Electronic resource] / L. Abdelhady // IFLA Council and General Conference . – 2003. – N. 69. – P. 1–13. – LYRIS ListManager (Site). – Access mode: <http://www.ifla.org/IV/ifla69/papers/164e-Abdelhady.pdf>. – Title from the screen. Accessed 19.04.12.
2. *Adly N.* Bibliotheca Alexandrina: A Digital Revival/ Noha Adly // Library Times International: world news digest of library & information science. – 2009. – Vol. 26, Iss. 2. – P. 14–15.
3. *Aman M.* The new Bibliotheca Alexandrina: a link in the historical chain of cultural continuity / M. Aman. – Milwaukee: University of Wisconsin –Milwaukee School of Library and Information Science, 1990. – 17 p.
4. Annual Report 2002–2003 [Electronic resource]. – Alexandria: Bibliotheca Alexandrina, 2004. – 95 p. – Access mode: http://www.bibalex.org/attachments_en/Publications/Files/Annual_Report_2002-2003.pdf. – Title from the screen. Accessed 20.04.12. See also: http://www.bibalex.org/Publications/BA_AnnualReports_EN.aspx?Dir=2. Accessed 20.04.12.

5. Annual Report 2004–2005 [Electronic resource]. – Alexandria: Bibliotheca Alexandrina, 2005. – 231 p. – Access mode: http://www.bibalex.org/attachments_en/Publications/Files/Annual_Report_2005s.pdf. – Title from the screen. Accessed 20.04.12.
6. Annual Report 2009–2010 (BA in Action) [Electronic resource]. – Alexandria: Bibliotheca Alexandrina, 2010. – 43 p. – Access mode: http://www.bibalex.org/attachments_en/Publications/Files/2011031412234443969_BaInAction.pdf. – Title from the screen. Accessed 20.04.12.
7. Annual Report 2009–2010 (Overview) [Electronic resource]. – Alexandria: Bibliotheca Alexandrina, 2010. – 84 p. – Access mode: http://www.bibalex.org/attachments_en/Publications/Files/2011040613504943939_overview.pdf. – Title from the screen. Accessed 20.04.12.
8. Annual Report 2010–2011 [Electronic resource]. – Alexandria: Bibliotheca Alexandrina, 2011. – 164 p. – Access mode: http://www.bibalex.org/attachments_en/Publications/Files/201208091245249995_AnnualReport20102011English982012small.pdf. – Title from the screen. Accessed 20.04.12. See also: http://www.bibalex.org/Publications/BA_AnnualReports_EN.aspx?Dir=2. Accessed 20.04.12.
9. Aswan Declaration on the Bibliotheca Alexandrina [Electronic resource]. – Access mode: <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000848/084881mb.pdf>. – Title from the screen. Accessed 18.12.12.
10. Bibliotheca Alexandrina: acquisition policy [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.bibalex.org/Libraries/Presentation/Static/15630.aspx>. – Title from the screen. Accessed 4.09.12.
11. Case study – Great Library of Alexandria [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.docs.hvacpartners.com/idc/groups/public/documents/marketing/casestudy01.pdf>. – Title from the screen. Accessed 18.12.12.
12. *Christian J.* Bibliotheca Alexandrina: towards the encyclopedism of the 21st century / Jacob Christian // *Diogenes*. – 1997. – Vol. 45/2, N 178. – P. 83–85.
13. *El-Sahn M.* The Multimedia Library at Bibliotheca Alexandrina / Marva El-Sahn // *World Library and Information Congress: 69th IFLA General Conference and Council*. Berlin, Aug. 1–9, 2003. – P. 1–10. – Access mode: <http://archive.ifla.org/IV/ifla69/papers/174e-El-Shan.pdf>. – Title from the screen. Accessed 5.05.12.
14. *Hopkinson A.* The Alexandria Library and the work of the International Friends / Alan Hopkinson // *Bilgi Dünyası*. – 2004. – Vol. 5, N. 2. – P. 240–258.
15. Manuscript Center (Bibliotheca Alexandrina) [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.manuscriptcenter.org/Museum/collections/5.asp>. – Title from the screen. Accessed 19.12.12.
16. Microforms (Bibliotheca Alexandrina) [Electronic resource]. – Access mode: http://www.bibalex.org/library/microform_en.aspx. – Title from the screen. Accessed 21.12.12.
17. *Zahran M.* The new Bibliotheca Alexandrina: reflections on a journey of achievements / Mohsen Zahran. – Alexandria: Bibliotheca Alexandrina, 2007. – 311 p.
18. *Maktabatu l-Iskandarijjat «madrassatu» l-alami l-maasir / Muhammad Said Sirhan, Lajla Usuf, Alfath Ganim abdu Rrahim.* – *Gajatu l-Misrijjatu l-amatu lil-kitab*, 2002. – 133 p.
19. Prof. Dr. Mohsen Zahran [Electronic resource]. – Access mode: www.mohsenzahran.com/Projects_4.com.html. – Title from the screen. Accessed 21.12.12.
20. Bibliotheca Alexandrina: Library & Specialized Libraries: Microforms [Electronic resource]. – Access mode: www.bibalex.org/library/microform_en.aspx. Title from the screen. Accessed 21.12.12.
21. Beacon for Freedom of Expression: dedicated to the Library of Alexandria [Electronic resource]. – Access mode: www.beaconforfreedom.org/liste.html?tid=416&art_id=477. – Title from the screen. Accessed 19.12.12.
22. *Maktabatu l-Iskandarijjat:nibrasu l-alam va masdaru l-maarifa* [Electronic resource]. – Access mode: www.slideshare.net/kotobarabia/5376. – Title from the screen. Accessed 19.12.12.
23. *Нукитина И.* Возрождение древнейшего храма Муз / Ия Никитина // *Белинка PLUS*. – май 2005. – № 5 (32). – С. 6–7.
24. Annual Report Bibliotheca Alexandrina July 2011–June 2012 [Electronic resource]. – Alexandria: Bibliotheca Alexandrina, 2012. – 128 p. – Access mode: http://www.bibalex.org/attachments_en/Publications/Files/2013011015545420497annualreport2012small.pdf. – Title from the screen. Accessed 29.05.14.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2014.

UDC 025.22(620.111)-021.52

Artem Liamets

Gifts as source of completing of stocks of Alexandria library

In the focus of the article is acquisition and acquisition policy of the Bibliotheca Alexandrina, in particular gifts receiving. The contribution of the countries of the world, international organizations and library community in the Bibliotheca Alexandrina rebirth and collection development is explored. К е у в о р д с: Egypt libraries, Bibliotheca Alexandrina, Alexandria University, acquisition, collection development, Middle East libraries, gifts, GOAL, UNESCO.

УДК 025.22(620.111)-021.52

Артем Лямец

Дары как источник комплектования фондов Александрийской библиотеки

В статье рассматривается такой важный источник комплектования фондов Александрийской библиотеки, как дары. Охарактеризован вклад стран мира, международных организаций, библиотечного сообщества в возрождение Александрии.

К л ю ч е в ы е с л о в а: библиотеки Ближнего Востока, библиотеки Египта, Александрина, Александрийский университет, комплектование фондов, коллекции, дары, GOAL, ЮНЕСКО.